

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า จำแนกเป็น

1. แม้ว (ม้ง)
2. สภาพทั่วไปของตำบลเข็กน้อย
3. จำนวนครอบครัวและจำนวนประชากร
4. ความต้องการของชุมชน
5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1. แม้ว (ม้ง)

ประวัติความเป็นมา

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545. หน้า 1 - 2) ได้กล่าวไว้ว่าชาวแม้ว เป็นเผ่าพันธุ์ของชนชาติจีน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในมณฑลไกวเจา มณฑลฮุนาน อพยพเข้ามาอยู่ในมณฑลกวางสี มณฑลยูนนาน กว่า 500 ปีล่วงมาแล้ว เล่ากันว่าเดิมชาวแม้วอยู่บนภูเขา ทางทิศใต้ของมอญโกเลีย แล้วเคลื่อนย้ายเข้ามาแผ่นดินตอนกลางของประเทศจีน มีอาณาจักรและกษัตริย์ปกครองเป็นของตนเองต่างหาก ชาวจีนเคยเรียกชาวแม้วว่า ชนชาติฮั่น

ภายหลังเกิดสงครามกับจีน ชาวแม้วผู้ไม่ได้จึงถอยออกจากมณฑลไกวเจา มณฑลฮุนาน ลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทางทิศใต้ คือมณฑลฮุนาน และมณฑลกวางสี ต่อมาเข้ามาอยู่ในเขตเวียดนามตอนเหนือ ประเทศลาวตอนกลางและตอนเหนือ รัฐฉานของสหภาพพม่าและในเขตประเทศไทย

เหตุของการอพยพคือ ชนชาวแม้วทำไร่เป็นอาชีพอาศัยอยู่บนภูเขาสูง อาศัยน้ำฝน และอากาศเย็น อยู่บนยอดเขาไม่ช่วยในการเพาะปลูก เพราะชาวแม้วตัดต้นไม้ตามต้นแม่น้ำลำธาร เพื่อปลูกที่อยู่เพียง 2 - 3 ปี แล้วก็ย้ายไปทำที่ใหม่เรื่อยไป พื้นดิน เมื่อขาดปุ๋ยและน้ำหล่อเลี้ยง ปลูกพืชไม่ได้ผล พื้นที่ปลูกพืชก็แคบลง ถูกกดขี่เบียดเบียนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ถูกเกณฑ์ไปช่วยทำงาน เก็บภาษีอากรเถื่อน วิชาผีเงิน อารูธ สัตว์เลี้ยง เงินและทรัพย์สินประกอบกับในดินแดนจีนมีการปล้นสะดมร่ำราฆ่าฟันเสมอ ชาวแม้วบางกลุ่มจึงอพยพเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ ปัจจุบันยังมีชาวแม้วอาศัยอยู่ในมณฑลไกวเจา มณฑลยูนนาน และมณฑลกวางสี ตามรายงานของหมอสอน

ศาสนาชาวอเมริกันเมื่อ 30 ปีก่อนว่า ผู้หญิงแม่หรือเมียวมณฑลไกวเจา นิยมรัดเท้าเล็กและเป็นเจ้าของที่ดินเดิมของมณฑลไกวเจา

ชาวจีนตอนใต้ได้แบ่งชนชาติที่ไม่ใช่ชาวจีนออกเป็น 3 ชนิดคือ พวกโล – โล ฉาน (ไต) และแม่้ว

เชื้อชาติ

คำว่าแม่้วเป็นคำที่คนไทยใช้เรียกชนชาวเขาเผ่าม้งนี้ ส่วนมากแม่้วเรียกตนเองแตกต่างกันไปตามเผ่า กล่าวคือ แม่้วดำหรือแม่้วน้ำเงิน เรียกตัวเองว่า “ฮมูงจิว” (H MOONG NJUA) แม่้วขาวเรียกตัวเองว่า “ฮมูง ดีว” (H MOONG DEAW) แม่้วกัวมะบาเรียกตัวเองว่า “ฮมูง กั้ว มะบา” คำว่าฮมูง หรือ ฮะโมง เป็นคำที่แม่้วในประเทศไทยเรียกตัวเอง แม้ว่าจะมีชื่ออื่น ๆ ที่คนได้พบปะติดต่อกับพวกแม่้วตลอดเวลาหลายศตวรรษ ในประวัติศาสตร์ตั้งให้อีกจำนวนมากก็ตาม (ปัจจุบันทางราชการให้เปลี่ยนการเรียกแม่้วมาเป็นม้งแทน เพราะรู้สึกว่แม่้วชอบใจที่จะให้ผู้อื่นเรียกตนว่าม้ง)

ภาษา

ในด้านภาษาของแม่้วนั้น แม้ว่าภาษาแม่้วจะเป็นกำหนดอย่างสำคัญที่จะถือว่า ใครเป็นชาวเขาเผ่าแม่้ว ความเห็นเกี่ยวกับที่มาและลักษณะภาษาพูดของแม่้ว ก็มีผู้ลงความเห็นไม่ตรงกัน ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ได้จัดประเภทภาษาแม่้วว่าเป็นภาษาในตระกูลมอญ – เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ไท, ชินติค และอื่น ๆ บางท่านถือว่าภาษาแม่้ว – เย้า เป็นสาขาหนึ่งของภาษาตระกูล จีน - อีเบต

ชาวแม่้วในประเทศไทย

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ม.ป.ป. หน้า 15) กล่าวว่า ชาวเขาในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 500,000 คน มีอยู่หลายเผ่า เช่น กะเหรี่ยง ม้ง (แม่้ว) อาข่า (อีโก้) ลาฮู (มุเซอ) ลีซุ (ลีซอ) เป็นต้น ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนเขาตามชายแดนติดกับประเทศพม่าและลาว สำหรับชาวแม่้วในประเทศไทยในปัจจุบัน อพยพเข้ามาทางเขตประเทศลาวมากกว่าอพยพมาทางด้านรัฐฉานของสหภาพพม่า มีอยู่ประมาณ 50,000 คน มากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น แต่ก็ป็นรองชวกะเหรี่ยงหรือชวยาง ต่างกันตรงที่ชวกะเหรี่ยงอยู่ทางทิศตะวันตกของภาคเหนือและภาคกลาง ส่วนชาวแม่้วอยู่ตามพรมแดนด้านทิศตะวันออก และด้านทิศตะวันตกด้วย คือตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุดรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย บางจังหวัดอยู่เพียง 2 – 3 หมู่บ้าน บางจังหวัดมี

หลายสิบหมู่บ้าน ชาวแม้วเหล่านี้อาศัยอยู่บนภูเขาสูง ตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป นับว่าอยู่สูงกว่าชาวเขาทุกเผ่า เพราะถือว่า "ที่ไหนเป็นภูเขาเป็นต้นไม้ ขึ้นเขียวชอุ่มอยู่ ที่นั่นเป็นแผ่นดินของชาวแม้ว"

ทางด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย ชาวแม้วได้เคลื่อนย้ายลงมาตามเทือกเขาจากเหนือจนถึงภาคกลาง และภาคอีสาน ตั้งแต่จังหวัดเชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย

ชาวแม้วในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 เผ่า คือ แม้วขาว แม้วดำ กับแม้วลาย ทั้ง 3 เผ่า มีภาษา วัฒนธรรม ชนบประเพณี ความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันมาก จนแทบไม่ทราบว่าเป็นชาวแม้วเผ่าไหน มีต่างกันเพียงเครื่องแต่งกาย

แม้วขาว ทั้งชายหญิงมีแถบผ้าสีขาว ติดทาบอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาว ไม่มีลวดลาย มีจำนวนมากกว่าแม้วดำ และแม้วลาย

แม้วดำ ชอบแต่งกายชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง ชอบตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพรหมแดนไทย และมีอย่างประปรายในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน

แม้วลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอวไม่เปิดพุง กางเกงสีดำถึงตาตุ่มเป่ากาง ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบเป็นดอกสีเหลือง สีขาวเล็ก ๆ โปกศีระชะด้วยผ้าลาย แขนเสื้อพาดแถบลายเป็นบั้ง ๆ บางคนสวมเสื้อลายดอก

รูปร่างลักษณะ ชาวแม้วมีลักษณะรูปร่างคล้ายชาวจีน อ้วนเตี้ยหรือผอมบาง ผิวขาวเหลือง หน้าแขก นัยน์ตาดำ ริมฝีปากค่อนข้างหนา ฟันขาวไม่เคี้ยวหมาก ไม่มีหนวดเครามาก ผมหงอกสีดำนาคติชนวิทยา

คติชนวิทยา เป็นศาสตร์แขนงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศตะวันตก เมื่อร้อยกว่าปีมานี้เองโดยประเทศตะวันตก ได้เล็งเห็นความสำคัญทางวัฒนธรรมของประเทศที่ตนครอบครองอยู่ และเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมของคนในประเทศเหล่านั้นประเทศทางตะวันตก จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลผ่านทางคติชน

การศึกษาคติชน เป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดจากการบอกเล่า ซึ่งข้อมูลทางวัฒนธรรมนี้ จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนวัฒนธรรม และเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นทั้งระบบ

ต่อมานักคติชนวิทยา ขยายขอบข่าย ความสนใจไปยังเพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ภาษิต คำพังเพย ซึ่งการศึกษานิทาน เพลง สุภาษิต ปริศนาคำทายได้นำไปสู่การศึกษาศิลปวัฒนธรรมในส่วนอื่น ๆ ของวัฒนธรรมชาวบ้าน การศึกษาคติชนในระยะแรกจึงเป็นการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านในหมู่บ้าน หรือในสังคมประเพณี ศิวาพร วิถีฐาน ญ ถกลาง (2537. หน้า 5 – 8) กล่าว

ว่า ผู้ที่นำวิชาคติชนวิทยาเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย คือ ดร. กิ่งแก้ว อัตถากร ซึ่งจบการศึกษาทางด้านคติชนวิทยาจากสหรัฐอเมริกา และเห็นความสำคัญของข้อมูลทางคติชนเป็นอย่างมาก พร้อมนั้นมีนักวิชาการไทยได้บัญญัติคำขึ้นมาใช้แตกต่างกันไป เช่น คติชาวบ้าน คติชนวิทยา วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น และให้ความหมายของคำว่า คติชนวิทยา ไว้หลายประการด้วยกัน ชนิษฐา จิตชินะกุล (2545. หน้า 4 – 5) สรุปว่า คติชนวิทยา คือข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนใด กลุ่มชนหนึ่งที่ได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยอาศัยการบอกเล่ามากกว่าการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์ และไม่สามารถบอกแหล่งที่มาของข้อมูลทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้

2. สภาพทั่วไปของตำบลเข็กน้อย

ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย (2545) ได้วิจัยสภาพชุมชนตำบลเข็กน้อย ผลปรากฏว่า ชาวไทยเขาเผ่าม้งที่อาศัยอยู่ในเขตรอยต่อ 3 จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเลย ได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2480 และแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่พุทธศักราช 2475 เช่น บ้านเข็กเก่า บ้านห้วยทราย บ้านป่าหวาย บ้านภูชี้เต้า มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองดูแล

พุทธศักราช 2503 ชาวเขาเผ่าม้ง ผู้ใหญ่บ้านเล่าช้าง แซ่หยาง เป็นผู้นำหมู่บ้านในยุคแรก ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณห้วยป่าสอห่างจากหมู่บ้านเข็กน้อยไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ 50 ครอบครัว

พุทธศักราช 2510 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้มาปลุกกระดม เป็นเหตุให้ชาวม้งถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเข้าป่าเป็นแนวรวม อีกกลุ่มหนึ่งเข้าเมืองเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์

พุทธศักราช 2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้กำลังปฏิบัติต่อต้านรัฐบาลในพื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเลย ทำให้ชาวเขาบางส่วนต้องอพยพไปขอความช่วยเหลือจากทางราชการ โดยทางราชการได้จัดที่อยู่อาศัยที่ศูนย์แรกรับชาวเขาอพยพ 3 แห่ง

1. บ้านรักไทย ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. บ้านเทิดไทย ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
3. บ้านหนองผักก้าม ตำบลลาดบัว อำเภอมะนัง จังหวัดเลย

พุทธศักราช 2513 ผู้นำหมู่บ้านชาวม้งที่กระจายอยู่ตามรอยต่อของ 3 จังหวัด ได้หารือกัน และมีข้อเสนอผ่านทาง พลตรีจำเนียร มีสง่า เสนาธิการกองทัพภาคที่ 3 ถึงพลโทลำราญ แพทยกุล แม่ทัพกองทัพภาคที่ 3 ขอพื้นที่ที่ตำบลเข็กน้อยในปัจจุบัน เพื่อให้ชาวม้งมาอยู่รวมกัน เพราะความ

ผูกพัน และเพื่อให้มีพื้นที่ทำมาหากิน ในปดังกล่าวทางราชการจึงได้นำชาวม้งไปฝึกเป็นทหาร เรียกว่า ชาวเขาอาสาสมัคร

พุทธศักราช 2514 ทางราชการได้ขอพื้นที่ตำบลเข็กน้อยในปัจจุบัน จำนวน 45,000 ไร่ จากกรมป่าไม้ และให้ชาวม้งอาศัย จำนวน 105 ครอบครัว โดยตั้งชื่อว่า หมู่บ้านเข็กน้อย ขึ้นกับ ตำบลน้ำซุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีนายโก๊ะ แซ่หยาง เป็นผู้นำหมู่บ้านและเป็นบังคับ กองร้อยชาวเขาอาสาสมัคร

พุทธศักราช 2518 มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน นายประจวบ ฤทธิเนติกุล ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน เข็กน้อย

พุทธศักราช 2524 แยกหมู่บ้านเข็กน้อยออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 10

พุทธศักราช 2525 - 2527 การสู้รบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ ฯ กับรัฐบาลได้ยุติลง แนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาขอตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยส่วนใหญ่มาอยู่ที่ตำบลเข็กน้อย

พุทธศักราช 2531 ขอแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านปากกล้วย และบ้านห้วยน้ำขาว ทั้ง 4 หมู่บ้านขึ้นกับ กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

พุทธศักราช 2532 ขอแยกหมู่บ้านอีก 2 หมู่บ้าน และปรับเลขที่หมู่บ้านใหม่ คือ

- หมู่ที่ 1 บ้านห้วยน้ำขาว
- หมู่ที่ 2 บ้านเข็กน้อย
- หมู่ที่ 3 บ้านปากกล้วย
- หมู่ที่ 4 บ้านเข็กน้อย
- หมู่ที่ 5 บ้านเล่าลือเก่า
- หมู่ที่ 6 บ้านปากทาง

พุทธศักราช 2533 แยกหมู่บ้านอีก 1 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 7 บ้านศักดิ์เจริญ

พุทธศักราช 2537 เกิดสภาตำบลเข็กน้อย ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537

พุทธศักราช 2539 เกิดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 27 พ.ศ. 2538)

พุทธศักราช 2541 แยกหมู่บ้านอีก 4 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 8 บ้านชัยชนะ หมู่ที่ 9 บ้านประกอบสุข หมู่ที่ 10 บ้านเจริญพัฒนา หมู่ที่ 11 บ้านศิริรัตน์

พุทธศักราช 2544 แยกหมู่บ้านอีก 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 12 บ้านสันติสุข

ปัจจุบันพุทธศักราช 2546 ตำบลเข็กน้อยมีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ มีเนื้อที่ 72 ตารางกิโลเมตร หรือจำนวน 45,000 ไร่ เป็นพื้นที่ราบสูงห่างจากระดับน้ำทะเล 600 – 800 เมตร

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อบ้านหน่วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
- ทิศใต้ ติดต่อกับถนนมิตรภาพ หล่มสัก – พิษณุโลก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี อุณหภูมิระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ เคยวัดได้เฉลี่ย 3 องศาเซลเซียส สำหรับฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ปริมาณน้ำฝนที่วัดได้เฉลี่ยประมาณ 189 มิลลิเมตร สูงสุดเคยวัดได้ 300 มิลลิเมตร ต่ำสุดวัดได้ 50 มิลลิเมตร

ความเป็นอยู่ตลอดจนการครองชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ เช่น ซิง กะหล่ำปลี และยังมีประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการเพิ่มอาชีพ และทำรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง

3. จำนวนครอบครัวและจำนวนประชากร

จำนวนครอบครัวและจำนวนประชากรของกลุ่มชนเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แยกเป็นหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้ (สำรวจเมื่อพุทธศักราช 2544)

ตาราง 1 แสดงจำนวนหมู่บ้าน ชื่อหมู่บ้าน และจำนวนครอบครัว

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครอบครัว
1	บ้านห้วยน้ำขาว	145
2	บ้านเข็กน้อย	197
3	บ้านปากกล้วย	181
4	บ้านเข็กน้อย	142
5	บ้านเล่าลือเก่า	160
6	บ้านปากทาง	230
7	บ้านศักดิ์เจริญ	94
8	บ้านชัยชนะ	136
9	บ้านประกอบสุข	160
10	บ้านเจริญพัฒนา	288
11	บ้านศิรีรัตน์	141
12	บ้านสันติสุข	222
	รวม	2,096

จำนวนประชากรทั้งหมด 9,151 คน

แยกเป็นช่วงอายุได้ดังนี้

- ◇ แรกเกิด - 3 ปี จำนวน 1,006 คน
- ◇ 4 - 6 ปี จำนวน 835 คน
- ◇ 7 - 14 ปี จำนวน 1,975 คน
- ◇ 15 - 59 ปี จำนวน 4,999 คน
- ◇ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 336 คน

4. ความต้องการของชุมชน

ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้งที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีภาษา ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองจึงส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่มีความต้องการที่จะได้รับการแก้ไขจากภาครัฐ องค์กรชุมชนและประชาชนร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. ความต้องการที่อยู่อาศัย
2. ความต้องการที่ดินทำกิน
3. ความต้องการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
4. ความต้องการบัตรรักษาฟรี
5. ความต้องการเครื่องนุ่งห่ม
6. ความต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ
7. ความต้องการทุนการศึกษา
8. ความต้องการมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน
9. ความต้องการใช้บริการโทรศัพท์จากองค์การโทรศัพท์

5. การจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (ม.ป.ป. หน้า 44 - 47) ได้ศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ชาวไทยภูเขา (ชนเผ่าม้ง) กล่าวว่า ชาวม้งที่เคร่งครัดในประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อซึ่งเป็นประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่เอื้อต่อการรักษาทรัพยากรป่าไม้ สิ่งแวดล้อม เช่น พิธีดงเซ้ง เป็นพิธีบูชาต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่อันเชิญเทพเจ้าผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่งในอาณาบริเวณนั้น มาสิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ พิธีดงเซ้งจะเลือกต้นไม้ทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ต้องเป็นต้นไม้ที่อยู่ต้นน้ำลำธาร หรือเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ จึงจะส่งผลให้หมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์เจริญรุ่งเรือง

ข้อห้ามของป่าในพิธีดงเซ้ง คือห้ามฟันห้ามตัดห้ามถากถางและแตะต้องต้นไม้ไม้ได้รวมถึงอาณาบริเวณรัศมีโดยรอบ ที่ได้กล่าวไว้กับดงเซ้ง ในการบูชาครั้งแรกและห้ามลบหลู่ตลอดไป

วิธีบูชา จะทำศาล ความสูงขนาดเพียงตา ความกว้างขนาด 1 - 2 เมตร โดยปกติจะทำการบูชาปีละครั้ง เว้นแต่บางคนบนบูชาขอพรเป็นคราว ๆ ไป เครื่องเซ่นไหว้บูชา มี ธูปเทียน เหล้า กระดาษเงิน กระดาษทอง ไก่ หรือหมู (สัตว์ใหญ่กว่านี้ไม่ค่อยปรากฏ)

ผู้ทำพิธีบูชา จะมอบหมายให้ผู้ทำพิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้า ประจำหมู่บ้านหรือถ้ามีหลาย ๆ หมู่บ้าน ก็ให้คนเดียวทำหน้าที่ชุมชนนั้น ๆ ทั้งหมด เป็นผู้นำหน้าที่บูชาประจำปี

เทศกาลบูชา จะทำบูชาหลังเทศกาลปีใหม่แล้ว เป็นช่วงต้นปี ให้เทพที่สิงสถิตอยู่ที่ ดงเซ้ง คุ่มครองให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนต้องการให้เกิดขึ้นตามชื่อของเทพ ดงเซ้ง (คำว่า เซ้ง แปลว่า เกิด กำเนิด)

หากจะมองในแง่จิตวิทยา พอจะกล่าวได้ว่า คนในสมัยก่อนนั้นได้คิดวางหลักเกณฑ์เป็นว่า ทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออกที่เป็นต้นน้ำ ต้องมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ ตามเหตุผลทางธรรมชาติ เมื่อมี

ป่ามีน้ำในทิศเหนือ หรือที่สูงแล้ว ความอุดมสมบูรณ์ในเบื้องล่างย่อมมีความอุดมสมบูรณ์และมีอยู่ได้ยาวนานต่อไป จึงเป็นการจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม

การรักษาสภาพแม่น้ำ ลำธาร หนอง บึง ชาวม้งมีความเชื่อเคร่งครัดในประเพณีวัฒนธรรม โดยจะไม่ทำลาย ไม่ตาก ไม่ตัดต้นไม้บริเวณที่อยู่ใกล้เคียงแม่น้ำลำธาร ให้ล้มทิ้งลงในแม่น้ำ โดยเชื่อว่าในแม่น้ำมีเทพสิงสถิตอยู่ หากไปตากถางต้นไม้ ถือว่าเป็นการรบกวน หรือทำลายถิ่นที่อยู่ของเทพในน้ำ

ต้นน้ำ คนม้งมีความเชื่อว่า มีเทพเจ้าชื่อ ฌอ (TSOG) สิงสถิตอยู่ทุก ๆ ต้นน้ำ ผู้เคร่งครัดในวัฒนธรรม ประเพณีจะไม่แผ้วถางป่าบริเวณต้นน้ำเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืนเทพเจ้าฌอ จะเอาจุกมาอุดหู ทำให้ผู้นั้นหูหนวก ตาบอด หรือมีเลือดกำเดาไหลออกจากจมูก โดยเฉพาะผู้หญิงวัยเป็นสาวขึ้นไป จะตกเลือดไม่หยุด คนม้งเกรงกลัวเป็นอันมาก เป็นอุปายในการอนุรักษ์ต้นน้ำของชาวม้งได้เป็นอย่างดี

ระบบการทำมาหากิน

ในสมัยก่อนการทำมาหากินของชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนมากอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ผลผลิตจะได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ชาวม้งจะมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพอยู่ตามไหล่เขา จึงต้องนำผืนจากฟ้าเท่านั้น ส่วนที่ดินทำกินจะมีการแสวงหาพื้นที่ใหม่และยังอุดมสมบูรณ์ เพราะชาวม้งยังไม่มีความรู้กับการใช้ปุ๋ย การอนุรักษ์ดิน และการปลูกพืชหมุนเวียน ฉะนั้นเมื่อใช้พื้นที่ดินปลูกพืชแล้วเพียงปีหรือสองปี ดินก็จะจืดปลูกพืชไม่ได้ผล จึงต้องทิ้งที่ดินผืนนั้นไป เพื่อไปถางป่าแห่งใหม่ ไปเรื่อย ๆ ที่เรียกว่า การทำไร่เลื่อนลอย

ปัจจุบันการเพาะปลูกยังต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงระบบการทำมาหากินให้ทันสมัย มีการให้บุคคลในท้องถิ่นออกไปศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการจัดการ ระบบการเกษตรในพื้นที่ราบสูง เพื่อกลับมาพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้ทางราชการและหน่วยงานเอกชน ยังได้ส่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มาให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ ให้แก่ชาวม้ง ซึ่งผลจากการสนับสนุนเหล่านี้ ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งรู้จักวิธีนำทรัพยากรในท้องถิ่น มาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น เช่น พื้นที่ลาดชันตามไหล่เขา ดัดแปลงให้เป็นขั้นบันได เพื่อเหมาะแก่การเพาะปลูก รู้จักทำปุ๋ยหมัก ให้ปุ๋ยคอก และใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังรู้จักวิธีการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาคุณภาพของดินไว้ พื้นที่บางส่วนก็รู้จักนำมาปลูกผลไม้ขึ้นต้น เอาไว้รับประทานในครอบครัว หรือนำไปขายได้

นอกจากนี้ ยังรู้จักวิธีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไก่ เป็ด และขุดบ่อเลี้ยงปลา ส่วนมากจะเน้นเพื่อประกอบอาหารในครอบครัว ถ้ามีมากก็จะนำไปขายได้เช่นกัน

พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ

พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ และทำรายได้ให้กับชาวม้งมากที่สุดคือ ชิง ที่ดินที่ใช้ปลูกชิง ต้องเป็นที่ดินใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยปลูกชิงมาก่อนเท่านั้นจึงจะได้ผลดี ซึ่งต้องออกเดินทางไปประกอบอาชีพเป็นระยะทางห่างไกล บางที่ต้องออกไปอยู่ไคร้จนกว่าจะเก็บผลผลิตเสร็จจึงจะกลับบ้าน

พืชหลักที่สำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของชาวม้งทุกครอบครัว คือ ข้าว โดยเฉพาะข้าวเจ้า และข้าวเหนียว คนม้งนิยมกินข้าวเจ้า ส่วนข้าวเหนียวจะกินบ้างเป็นครั้งคราวไป ส่วนมากจะใช้ทำขนม (จ้าว) ในเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น

การปลูกข้าวนิยมปลูกข้าวไร่ (ข้าวนาดอน) อาศัยน้ำฝนเป็นหลักทุกครอบครัวต้องปลูกข้าวไว้กินเอง อย่างน้อย 4 – 5 ไร่ ให้พอกินตลอด ปี ชาวม้งจะไม่นิยมกินข้าวราคาของคนพื้นราบ เนื่องจากรสชาติไม่ถูกปาก และเมล็ดข้าวมีความหยาบ ไม่นุ่มหอมเหมือนข้าวไร่ของม้ง ซึ่งข้าวของม้งเป็นข้าวที่มีวิตามินบีสูงที่สุด

นอกจากชิง และข้าวไร่แล้ว ชาวม้งยังมีการปลูกผักต่าง ๆ ไว้กินในครอบครัว และเอาไว้จำหน่ายบ้าง เช่น กะหล่ำปลี ถั่ว ผักกาดเป็นต้น ผักต่าง ๆ ที่ชาวม้งปลูกไว้เป็นอาหารในครอบครัว จะปลอดสารพิษ แต่ถ้าเป็นผักที่ปลูกเป็นจำนวนมาก เอาไว้จำหน่ายซึ่งยากต่อการดูแลรักษา ก็จะมีน้ำเอายาฆ่าแมลงมาใช้บ้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษา

ไพโรจน์ ราชพรหมมินทร์ (2520) ได้วิจัยเรื่อง การยอมรับเทคนิคใหม่ทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งที่หมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลปรากฏว่า (1) ชาวเขายอมรับวิธีการทำการเกษตรแผนใหม่ไว้ใช้เพื่อปรับปรุงวิธีการเกษตรของตนเองให้ดีขึ้น (2) แหล่งที่ได้มาความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรจากดั้งเดิมไปสู่การเกษตรแผนใหม่ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์อพยพชาวเขา เพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงและรับฟังข่าวสารจากวิทยุ (3) เมื่อเกิดปัญหาด้านการเกษตร ผู้ที่ชาวเขาให้ความเชื่อถือไว้วางใจมากที่สุด ที่จะปรึกษาถึงการแก้ปัญหา นั้น ได้แก่ เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และพ่อค้าที่ให้ความไว้วางใจน้อยที่สุด

สุภาพร วิสารทวงศ์ (2529) ได้วิจัยเรื่อง วรรณกรรมไทยเข้า จากตำบลผาซางน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

ผลปรากฏว่า โลกทรรศน์ ของชาวไทยเข้า จำแนกออกเป็น 4 ลักษณะ คือ โลกทรรศน์ ต่อสถานภาพของบุคคล ต่อระบบครอบครัวและเครือญาติ ต่อกลุ่มชนและสังคม และต่อแนวทางการดำเนินชีวิต

1. โลกทรรศน์ ต่อสถานภาพของบุคคล พบว่า ไทยเข้าต้องการมีฐานะดี สตรีต้องขยันขันแข็งในการทำงาน บุรุษต้องกล้าหาญ สติปัญญาดี อดทน ขยันทำงาน ยิ่งถ้ามีความรู้ทางด้านคาถาอาคมด้วยก็จะได้รับการนับถือมากขึ้น
2. โลกทรรศน์ ระบบครอบครัวและเครือญาติ หนุ่มสาวชาวเข่าจะมีโอกาสได้เลือกคู่ครองเอง บิดามารดาจะเป็นผู้แนะนำในบางสิ่งเท่านั้น แม้จะแต่งงานแล้วบิดามารดาก็ยังมีความสำคัญมากกว่าภรรยา บุตรต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่
3. โลกทรรศน์ต่อกลุ่มชนและสังคม ชาวไทยเข่าจะถือว่าชนชั้นปกครองหรือเจ้านายเป็นบุคคลธรรมดา ส่วนทางด้านสิทธิและเสรีภาพพบว่า ไทยเข่ารักความอิสระ ถือว่า แผ่นดินบนภูเขาเป็นที่ที่สามารถตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพได้ทุกแห่ง หากไม่พอใจ ก็สามารถโยกย้ายไปหาที่ทำกินในที่อื่นได้ ไทยเข่านิยมความเป็นประชาธิปไตย และไม่รังเกียจคนต่างเผ่า จะต้อนรับคนต่างเผ่าอย่างอบอุ่น และเป็นมิตรเสมอ
4. โลกทรรศน์ที่มีต่อแนวทางการดำเนินชีวิต จะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ต้องมีความซื่อสัตย์ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ด้านจริยตประเพณีไทยเข่าเป็นเผ่าที่รักความสนุกสนาน และยังเชื่ออีกว่าธรรมชาติเกี่ยวข้องกับผีหรือวิญญาณ ทุกหนทุกแห่ง จะมีผีสิงอยู่ หากทำดีผีจะให้โชค หากทำไม่ดีผีจะลงโทษให้เจ็บป่วย หมอผี จะได้รับการยกย่องในสังคมมาก

ทำนอง เสมาทอง (2537) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนชาวเข่า สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลปรากฏว่า นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาใช้ภาษาของตนในการพูดคุยกัน ในขณะที่เรียนจะพูดภาษาไทย แต่ไม่คล่องยังใช้คำภาษาไทยสลับที่กัน โดยนำไปเทียบกับภาษาของตน นักเรียนยังปฏิบัติตามประเพณีของศาสนาตนเอง โดยปฏิบัติตามผู้ใหญ่ที่นับถือ การแต่งกายจะประดับตกแต่ง ด้วยสีสรรที่ฉูดฉาด มีการปักเย็บผ้าด้วยตนเอง

ว่าที่ร้อยตรี วิชา ขวัญอุ้น (2539) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทผู้ใหญ่บ้านต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาน้ำบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลปรากฏว่า ผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนมาก สาเหตุเนื่องจากผู้ใหญ่บ้านมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเสมอ เป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่รู้จักกับบุคคลระดับต่างๆ มีวงศ์ตระกูลใหญ่ มีญาติพี่น้องเป็นข้าราชการในท้องถิ่น มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง จึงทำให้ราษฎรศรัทธา เชื่อถือให้ความร่วมมือในการพัฒนา และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน

จิราวรรณ ชัยยะ (2540) ศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าอาข่า หมู่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในอดีตชุมชนอาข่า บ้านผาหมีอยู่ภายใต้การปกครองของระบบจารีตประเพณีประจำเผ่าพันธุ์ โดยการนำของกลุ่มอาข่าอาวุโสเป็นผู้ตัดสินคดีความตามแบบแผนจารีตประเพณี ซึ่งยึดถือการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นบรรทัดฐานการปกครอง และการละเล่นร้องรำทำเพลงอันเป็นภูมิปัญญาของเผ่าพันธุ์อาข่า โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มชนพร้อมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินหลังจากเสร็จงานในไร่ เครื่องเล่นดนตรีประเภท ดีด สี ตี เป่า ที่ประดิษฐ์ขึ้นล้วนทำมาจากวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้ และหนังสัตว์

พัชรา ปราชญ์เวทย์ (2545) ได้วิจัยความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านขุนแหง อำเภอางาว จังหวัดลำปาง ลวดลายส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว และความเชื่อทางศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับชาวเขาในเขตภาคเหนือโดยทั่วไป และก่อให้เกิดความผูกพันอันเป็นเอกลักษณ์ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่พึงปฏิบัติ

องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย (2545) ได้วิจัยสภาพชุมชนเข็กน้อย ผลปรากฏว่าสภาพความเป็นอยู่ของชาวม้ง จะเป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกัน มีความรักใคร่ปรองดองกันอย่างเหนียวแน่น มีความเชื่อผู้นำในท้องถิ่น ผู้ที่มีความรู้ อาชีพส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรรม ได้แก่การทำไร่ทำนา ปลูกผักและการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะหมู และไก่ ที่ใช้ในการประกอบอาหารและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ประเพณีงานศพของชาวม้ง จะมีความเชื่อที่เคร่งครัด คือการเคารพผีและวิญญาณบรรพบุรุษ